

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KESME ÇİÇEK SEKTÖRÜ

2016

Kesme çiçekler; kesilerek toplanan ve buket, sepet, çelenk yapımında kullanılan çiçeklerdir. Kesme çiçekler, dünyada en çok satılan ve ticareti en fazla yapılan süs bitkileridir. Dünya süs bitkileri ticaretinin yarısı kesme çiçeklere aittir. Süs bitkileri genel bir kavram olup, kesme çiçekler ve kesme yeşillikler, saksılı bitkiler (çiçekli ve saksılı bitkiler) ile peyzaj için kullanılan diğer bitkileri kapsamakta olup süs bitkileri sektörü genel olarak kesme çiçekler, iç mekan süs bitkileri, dış mekan süs bitkileri ile doğal çiçek soğanları (geofitler) olmak üzere 4 farklı faaliyet alanına ayrılmıştır.

İnsanların manevi değer taşıyan günlerinde duygularını ifade etmesi ve kentsel alanlarda, bahçe düzenlemelerinde dekorasyonun sağlanması gibi ihtiyaçları karşılayan kesme çiçekçilik ülkemizde de hızla gelişen ihracat odaklı bir yatırım fırsatıdır. Günümüzde 50'den fazla ülkede kesme çiçek üretimi yapılmaktadır.

Dünya Kesme Çiçek Üretimi

Dünyada kesme çiçek üretimi 20. yüzyıl başlarında önem kazanmaya başlamıştır. Küreselleşme ve bunun gelire olan etkisine bağlı olarak dünya üzerinde birçok ülkede kişi başına düşen kesme çiçek tüketimi artış göstermiştir. Dolayısıyla dünya kesme çiçek üretimindeki rekabet de artmıştır. ABD, Japonya, İtalya, Hollanda gibi geleneksel üretim yerlerinin yanında, Latin Amerika ve Afrika'da da kesme çiçek üretimi önem kazanmaya başlamıştır.

Son yıllarda kesme çiçek üretiminde ekolojik koşullar ve ucuz işgücü gibi avantajlara sahip olan Kolombiya, Ekvador ve Kenya gibi ülkeler dünyanın en önemli kesme çiçek üreticisi ve ihracatçısı ülkeleri konumuna gelmiştir. Kesme çiçek üretimi yapan geleneksel merkezlerde ise üretim alanları aynı kalmakla veya azalmakla birlikte, verimlilik artışına gidilmeye başlanmıştır.

Dünya üzerinde 50'den fazla ülkede kesme çiçek üretimi yapıldığı bilinmektedir. Üretim yapılan önemli bölgeler, alan büyüklüklerine göre Asya, Avrupa, Orta ve Güney Amerika, Kuzey Amerika, Afrika ve Orta Doğu'dur. Hindistan, Çin, Brezilya, Meksika, Japonya, ABD, Tayland gibi ülkeler önemli üreticiler olmalarına karşın üretimi kendi iç pazarlarına yönelik yapmaktadırlar. Ekvador, Kolombiya gibi üreticiler ise ihracata yönelik üretim yapmaktadır.

Dünya Kesme Çiçek Üretim Alanları

Kıtalar	Üretim Alanı (ha)	%
Asya Pasifik	360.000	65
Orta/Güney Amerika	100.000	18
Avrupa	52.000	9
Kuzey Amerika	18.500	3
Afrika	16.300	3
Orta Doğu	4.100	1
Dünya Toplamı	550.900	-

KAYNAK: *AIPH International Statistical Yearbook, 2011*

Asya ülkeleri içinde önemli üretici ülkeler Çin, Hindistan, Japonya, Tayland, İsrail ve Malezya'dır. Avrupa Birliği ülkeleri arasında en önemli üretici ülkeler Hollanda, İtalya, Almanya, Birleşik Krallık ve İspanya'dır. Batı Avrupa Bölgesi, dünya üzerinde hektar başına verimliliğin en fazla olduğu bölgedir.

Amerika, Meksika, Kolombiya, Ekvador, Brezilya önemli üretici ülkelerdir. Latin Amerikan ülkelerinde çiçek üretimi konusunda yeterli bilgi bulunmamasına karşın, bu bölgedeki üretimin çok hızlı geliştiği bilinmektedir. Kolombiya'da örtü altında dünyanın en kaliteli karanfilleri yetişmekte ve yılın on ayında rahatlıkla karanfil hasat edilmektedir. Kolombiya'nın bu sektördeki avantajları; uygun iklim koşullarına sahip olması, ABD pazarına yakın olması, işçilik maliyetlerinin düşük olması ve ürün çeşitliliğinin olmasıdır.

Afrika'da özellikle ekvator kuşağında bulunan Kenya, Tanzanya, Zimbabve, Uganda, Zambiya ve Etiyopya gibi ülkeler uygun iklim koşulları nedeniyle önemli üreticilerdir. Afrika ülkelerinin iklim koşullarının uygun, işçilik ücretlerinin düşük ve yabancı yatırımcıları çekmiş olması, ek olarak devlet teşviklerinin bulunması pazarda oldukça avantajlı duruma geçmelerini sağlamıştır. Kenya'nın büyük arazilerinde açıkta yetiştiricilik yapılmaktadır. Afrika'da üretilen çiçeklerin %90'ının Avrupa'da satıldığı tahmin edilmektedir. Türkiye, dünya kesme çiçek üretiminde yaklaşık %0,2'lik bir paya sahiptir.

Ülkelere Göre Kesme Çiçek Üretim Alanları (ha)/ İlk 10 ve Türkiye

Sıra	Ülke	Üretim Alanı	%
1	Hindistan	183.000	33,2
2	Çin	133.767	24,3
3	Brezilya	51.437	9,3
4	Meksika	23.417	4,3
5	Japonya	18.800	3,4
6	ABD	17.537	3,2
7	Güney Afrika Cum.	11.461	2,1
8	İtalya	11.318	2,1
9	Tayland	9.280	1,7
10	Ekvador	8.893	1,6
26	Türkiye	1.326	0,2

KAYNAK: AIPH International Statistical Yearbook, 2011

Dünya Kesme Çiçek Ticareti

Dünyada yaklaşık 550.000 ha alanda kesme çiçek üretimi yapılmakta ve bu değer toplam süs bitkileri üretim alanının %39'unu oluşturmaktadır. Binlerce tür ile milyar dolarlık bir sektör konumuna gelen kesme çiçekler; dünya çapında ulaştığı 8,3 milyar dolarlık ihracatı ve 8,4 milyar dolarlık ithalatı ile hızla büyüyen ve gelişen bir yatırım alanı olarak dikkat çekmektedir

İhracatta Hollanda, Kolombiya ve Ekvador gibi ülkeler ön plana çıkarken ithalatta ise Almanya, Amerika, İngiltere, Hollanda gibi ülkeler ön plana çıkmaktadır. Kesme çiçek sektöründe dünyada lider konumda olan Hollanda'nın ihracatta ilk sırada yer almasına karşın ithalatta da başta gelen ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir.

Kesme çiçek üretim ile ticareti, tüketim miktarındaki artış ile birlikte artmaktadır. Kesme çiçek ticaretinde yer alan ülkelerin tüketim değerleri incelendiğinde Avrupa Birliği ülkelerinin tüm dünyadaki çiçek üretiminin yaklaşık %50'sini tükettikleri ve bu ülkelerde kişi başına kesme çiçek tüketiminin yüksek olduğu görülmektedir. Bugüne kadar, Avrupa'da satılan çiçek türlerine bakıldığında; en popüler türün gül olduğu görülmektedir. Avrupa kesme çiçek tüketiminde ilk on tür içerisinde yer alan diğer türler ise krizantem, lale, zambak, orkide, frezya, hippeastrum, eustoma, alstroemeria olarak sıralanmaktadır.

Kesme çiçek tüketiminde Avrupa'dan sonra ikinci önemli bölge Amerika'dır. Amerika'nın kesme çiçek tüketimi türler bazında ele alındığında ilk on tür içerisinde sırasıyla gül, krizantem, karanfil, alstroemeria, zambak, lale, Gerbera, gypsophila, glayöl ve iris yer almaktadır

Dünya kesme çiçek üretimi, tüketimi ve ticareti incelendiğinde gül ve krizantem türlerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte lale ve zambak gibi soğan, rizom vb. toprak altı organlarından yetiştirilen soğanlı bitkilerinde kesme çiçek sektöründe yoğun olarak yer aldığı belirtilmektedir. Soğanlı kesme çiçekler olarak adlandırılan bu bitkiler, yıl boyu yetiştirilebilme imkanlarının bulunması, pazar taleplerinin yüksek olması ve diğer yıllık ve çok yıllık bitkiler gibi dallanmış bir yapı göstermedikleri için sık dikim imkanı ile birim alandan daha yüksek verim elde edilebilmesi gibi nedenlerle kesme çiçek sektörünün büyümesinde çok büyük katkıları olan bitkilerdir.

Dünyanın en büyük kesme çiçek üreticisi olarak lanse edilen Hollanda'da 2010/2011 yılında toplam 4.779 ha alanda kesme çiçek üretimi yapılmış olup, bu üretimin yaklaşık %16'sını soğanlı kesme çiçekler oluşturmaktadır. Soğanlı kesme çiçekler içerisinde lale ve zambak, Hollanda'nın en önemli üretim kalemlerini oluşturmaktadır. Hollanda'da yıllık ortalama 4 milyon lale soğanı üretilmekte ve bu değer %53'ü kesme çiçek olarak tüketilmektedir.

Ülkelere Göre 2014 Yılı Kesme Çiçek İhracat ve İthalat Değerleri

Ülkeler	İhracat(000 \$)	%	Ülkeler	İthalat (000 \$)	%
Hollanda	3.765.581	44.9	Almanya	1.285.411	15.3
Kolombiya	1.374.246	16.4	Amerika	1.219.529	14.5
Ekvador	798.433	9.5	İngiltere	1.137.767	13.5
Kenya	695.885	8.3	Hollanda	937.293	11.1
Belçika	286.208	3.4	Rusya Fed.	609.412	7.2
Etiyopya	174.473	2.1	Fransa	443.848	5.3
Malezya	98.099	1.2	Japonya	352.476	4.2
Almanya	91.047	1.1	Belçika	327.498	3.9
Çin	87.732	1.0	İtalya	199.828	2.4
İtalya	86.588	1.0	İsviçre	197.051	2.3

Türkiye’de Kesme Çiçek Sektörü

Türkiye’de tarım sektörü içinde yer alan bütün bitkisel ürünler tarla bitkileri ve bahçe bitkileri olarak iki grupta toplanır. Bahçe bitkileri ise, meyve, sebze ve süs bitkilerinden oluşurken tahıllardan yem bitkilerine kadar olan bütün ürünler de tarla bitkileri olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de ticari anlamda kesme çiçek üretimi, 1940’lı yıllarda İstanbul ve çevresinde başlamış, daha sonra Yalova’da önemli bir üretim merkezi konumuna gelmiştir. 1985 yılından itibaren Antalya’dan yapılmaya başlayan kesme çiçek ihracatı, çiçek üretim alanlarını bu bölgede hızla artırmıştır. İhracata yönelik üretimin dolaylı yollarla teşvik edilmesi ve bitki materyali ithaline getirilen kolaylıklar, kesme çiçek üretim alanı ve miktarında önemli artışların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Türkiye, süs bitkileri yetiştiriciliğinde uygun iklimsel ve coğrafi koşulları, pazar ülkelere yakınlığı ve ucuz işgücüne sahip olması gibi nedenlerle önemli avantajlara sahiptir. 2014 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye’de 26 ilde kesme çiçek üretimi, toplam 42 ilde ise kesme çiçek, çiçek soğanları ve diğer süs bitkileri üretimi yapılmaktadır.

TÜİK 2014 yılı verilerine göre kesme çiçek üretimin en fazla yapıldığı iller sırasıyla İzmir (519.666.570 adet), Antalya (517.241.320 adet) Yalova (169.195.388 adet) ve Sakarya (60.673.688 adet) dir. Marmara ve Ege Bölgesinde (İstanbul, Yalova, İzmir, Aydın) yapılan kesme çiçek üretimi genellikle iç pazara yöneliktir. Antalya bölgesinde ise çoğunluğu seralarda olmak üzere yüksek kaliteli ve ihracata yönelik üretim yapılmaktadır. Sakarya, Yalova, İstanbul, Adana iç ve dış mekan bitkileri üretiminde önemli yere sahiptir. Sakarya bölgesi de istatistiklerden görülmeyen ama son 5 yıldır çok önemli dış mekan süs bitkileri üretimi yapılan bir bölgedir. Bu bölgede üretimin ihracata yönelik konumlandırıldığı 500 hektara yakın üretim alanı bulunmaktadır. Özellikle Sakarya merkez olmak üzere Arifiye, Sapanca, Pamukova ilçelerinde yoğun üretim alanları görülmektedir.

Ülkemizde belediyelerin başlattığı peyzaj çalışmaları ile birlikte dış mekan bitkileri üretimi artarken gelir seviyesine bağlı olarak da iç mekan ve kesme çiçek üretimi artmıştır. Üretim sadece iç pazar için değil dış pazar için de yapılmaktadır. 2014 yılı itibarıyla ülkemizde üretilen kesme çiçeklerin %58,5’ini karanfil oluşturmaktadır .

2013 yılında 1 milyar 443 milyon 515 bin 850 adet olan kesme çiçek üretimi, 2014 yılında 1 milyar 553 milyon 025 bin 200 adet olarak gerçekleşmiştir. Üretimi en çok yapılan kesme çiçek türü karanfildir. Karanfil üretimi 2014 yılında 600 milyon 306 bin 680 adet olarak gerçekleşmiştir. Karanfil üretimini 128 milyon 966 bin 610 adetle

gerbera, 87 milyon 198 bin 996 adetle gül, 42 milyon 294 bin 975 adetle kasımpatı, 36 milyon 526 bin 900 adetle lale izlemektedir.

45.125.717 m2alanda yapılan üretim, 2014 yılında %8,6 artarak 49.018.383 m2'ye çıkmıştır. Türkiye'de son yıllarda kesme çiçek yetiştiriciliğine yönelik talepte artış gözlenmektedir. Bu talep artışında şehirleşme, satın alma gücünün artması, kutlama, dekorasyon vb. faaliyetlerin modern yaşamla birlikte daha da önem kazanması ve yaygınlaşması gibi nedenler etkili olmaktadır. Ayrıca kesme çiçek ihracatı da artmış ve ürünler nispeten çeşitlenmeye başlamıştır. Üretim alanları ve dış ticaret verilerindeki değişimler, Türkiye süs bitkileri sektörünün dinamik ve arayış içinde bir yapı gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin Kesme Çiçek Dış Ticaret Verileri

Süs bitkileri içerisinde yer alan kesme çiçeklerin 2014 yılı ihracatı yaklaşık 32 milyon dolar civarında olurken aynı yıldaki ithalatı ise 6 milyon dolar gibi düşük bir düzeyde kalmıştır

Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçıları Birliği kayıtlarına göre kesme çiçeğin de yer aldığı süs bitkileri ihracatının yaptığı ülkelerin başında %16,7 oranı ile Hollanda gelmektedir. Hollanda'yı takiben %15 oranla İngiltere ve %12'lik oranlarla Türkmenistan ve Almanya gelmektedir

Süs Bitkileri ve Mamulleri İhracatçıları Birliği kayıtlarına göre kesme çiçek grubunda yer alan mal grubunda 2012 yılında toplam 651 milyon 945 bin 583 adet ürün 65 milyon dolar değeri ile ihracat edilmiştir. 2013 yılında ise 654 milyon adet ihracat rakamı 62 milyon dolar ihracat bedeli ile ihraç edilmiştir. 2013 yılında 322 milyon 944 bin 776 adet kesme çiçek 28 milyon 356 bin 043 USD değeri ile ihraç edilmiştir.

Ayrıca aynı yıl içinde taze kesme çiçekler 322 milyon 636 bin 223 adet ve 28 milyon 240 bin 461 USD değeri ile dış ülkelere ihraç edilmiştir. Değişik türlerde yeşilliklerden oluşan kesme çiçekler toplam süs bitkileri ihracatının yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Ülkemiz süs bitkileri sektörü kendisine hedef olarak refah düzeyi giderek artan, bu artışla paralel olarak süs bitkisi tüketimi üst seviyelere ulaşan ve söz konusu tüketimi de ancak ithalat yoluyla karşılayabilen Avrupa pazarlarını seçmiştir.

Son yıllarda ise giderek zenginleşen ve bu gelişme ile paralel olarak süs bitkisi tüketimleri artmakta olan Azerbaycan, Türkmenistan, Ermenistan, Gürcistan ve Irak gibi Asya ülkelerini hedef pazar olarak tercih ettiği görülmektedir. Kesme çiçek, dünya çapında devamlı olarak büyüyen bir sektördür. Sektörde çok sayıda türün üretimi ve ticareti yapılmaktadır. Bu türler içerisinde soğanlı kesme çiçekler önemli bir yer tutmaktadır. Ekolojik toleranslarının yüksek olması ile yıl boyu üretim imkanı sağlayan

soğanlı kesme çiçekler, benzersiz çiçek formları sayesinde Pazar taleplerinin yüksek olması ve sık dikim imkanı ile birim alandan daha yüksek verim elde edilebilmesi gibi nedenlerle kesme çiçek sektörünün büyümesinde önemli katkıları olan bitkilerdir. Kesme çiçek sektörü açısından bu kadar avantajlı olan bu türlerin üretimi belirli ülkelerde yoğunlaşmakla birlikte pazarlanmasında belirli bir düzenin mevcut olmaması dikkat çekicidir.

Kesme çiçek üretimi yapısal özellikleri açısından, işçilik yoğun bir tarımsal üretim biçimidir ve az yatırımla çok istihdam yaratan bir alandır. Özellikle iç tüketime yönelik üretim yapan işletmeler büyük ölçüde aile işletmeleri olup, aile bireylerine iş yaratmaktadır. Kesme çiçek dış ticareti açısından TR63 Bölgesi iç ve dış pazarlara olan yakınlık, bölgede lojistik sektörünün gelişmesi ve ulaşım kolaylığı, yakın pazarlardaki sektörün (yurt içi ve yurt dışı) durumu, bunun yanı sıra bölgenin Ortadoğu ve Irak gibi pazarlara yakınlığı gibi konularda ihracat için önemli avantajlara sahiptir.

Çukurova bölgesinde uygun iklim koşulları ile birlikte Aralık ayına kadar sarkan uzun vejetasyon dönemi süs bitkileri yetiştiriciliğinin belirli gruplarının dış mekanlarda veya ısıtmasız seralarda yapılmasına olanak sağlamaktadır. Çukurova bölgesi genelinde en düşük sıcaklığın 10°C'den yüksek olduğu günler bölgede 8 aydan fazladır. Ayrıca sıcaklığın 0 ile -10°C arasında olduğu günler toplamı da Adana ve Hatay'da sırasıyla 15 ve 16 gün olduğu halde, Mersin'de 10 gündür. Dört kentte de yıllık ortalama sıcaklık 18°C civarındadır.

Türkiye'de kesme çiçek üretiminde gösterdiği artışına rağmen, dünya kesme çiçek ticaretinden büyük bir pay alamamaktadır Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin yayımlanmış olduğu bildiriye göre kesme çiçek sektörünün gelişmesi için yapılması gerekenler şu şekildedir;

Genel Değerlendirme

- Kesme çiçek ihracatının dolayısıyla da gelirlerin artmasında ihracat sezonunun uzamasının önemli bir etkisi olduğu açıktır. Ülkemizde süs bitkilerinde 2013 yılında ihracat 77 milyon dolar düzeyindedir. Ancak milyarlarca dolarlık ihracat yapabilecek potansiyel mevcuttur. Bu nedenle süs bitkilerinin ihracatına özel bir önem ve teşvik verilmelidir.

- Süs bitkileri sektörü, düşük faizli kredi veya değişik kaynaklardan hibeyle desteklenmelidir.

- Düşük faizli kredi konu başlıklarına yüzde 50 faiz indirimi uygulanmak üzere süs bitkisi üretimi eklenmesi olumlu bir gelişmedir. Ziraat Bankası'nın 1-4 yıl arası

sübvansiyonlu tarımsal krediler için uyguladığı yüzde 10 olan cari faiz oranı baz alındığında, kesme çiçek üreticileri, 2014 yılında yüzde 5 faiz oranıyla kredi kullanabilecektir. Süs bitkileri üreticileri için de uygulanan düşük faizli kredi kullanımı sektörün gelişmesi ve üreticilerin düşük faiz oranları ile yatırım yapabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

- Sektör yüksek maliyetle girdi kullanmaktadır. Tarımın diğer kollarından ayrı olarak satışlarda yüksek katma değer vergisi (KDV) uygulanmaktadır. Sektörün gelişmesi için süs bitkilerinin de bir tarımsal faaliyet olduğu gerçeğinden hareketle, tarımla sektöre uygulanan KDV'deki farklılıklar giderilmelidir.

- Süs bitkisi üretiminde ileri teknoloji, yıl boyu kontrollü üretim ve topraksız tarım gibi modern üretim tekniklerinin kullanımı teşvik edilmeli, birim alandaki verimlilik, üretimde kalite, depolama tekniklerinin geliştirilmesi, raf ve vazo ömrünün artırılması konularında çalışmalar artırılmalıdır. Üretim konusunda özellikle doku kültürü laboratuvarlarının kurulması önemlidir.

- Ülkemiz coğrafi konumu ve politik yapısı ile Avrupa, Rusya ve Ortadoğu ülkeleri pazarlarına kolayca açılacak ve ihracat yapabilecek durumdadır. Özellikle Asya ve Orta Doğu için kurak koşullara dayanıklı az bakım isteyen dayanıklı türlerin üretimine öncelik verilmelidir.

- Özellikle ihracatın artırılması amacıyla tanıtım, reklam faaliyetleri ve koordinasyonu sağlayacak güçlü bir dış pazarlama organizasyonunun oluşturulması zorunludur.

- Süs bitkileri sektörü hızlı gelişen, istihdam düzeyi ve ihracat potansiyel yüksek gelecek vaat eden bir sektördür. Ülkemizde bu potansiyelin daha hızlı ilerlemesi, katma değerinin daha hızlı artırılabilmesi için; süs bitkileri Araştırma-Geliştirme kuruluşlarının çalışmalarına ağırlık verilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Kaynaklar:

Batı Akdeniz İhracatçılar Birliği Türkiye Süs Bitkileri Sektörü Raporu

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

TOBB Tarım Sektörü Raporu, 2012

Türkiye Ziraat Odaları Birliği Web Portalı

TÜİK Bitkisel Üretim İstatistikleri Veritabanı.